

# ДІАГНОСТИКА ДОМІНУВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ АБО ІГРОВИХ МОТИВІВ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

**Чекстере Оксана Юрїївна**  
**кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник,**  
**Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України**  
*Україна*

Мотивація є складним, багаторівневим і до того ж постійно змінюваним психофізичним процесом. Майбутній школяр для гармонійного психічного розвитку повинен мати сформовану зрілу навчально-пізнавальну мотивацію, стійке бажання вчитися. Діти, що поступають до школи мають різні рівні мотиваційної готовності до навчання, їх спонукають різні мотиви і бажання навчатися в школі. У деяких дітей зовсім не виникає бажання вчитися. Деякі діти хочуть йти до школи не тому, що вони готові навчатися, а тому, що для них це зовнішні яскраві шкільні атрибути, нові друзі, нова позиція в системі доступних їм суспільних відносин. Деякі діти реалізують мотиви, які безпосередньо пов'язані з навчальною діяльністю, відчують потребу в інтелектуальній активності і в оволодінні новими вміннями, навичками і знаннями. Готова до школи дитина хоче вчитися, так як це дозволить їй зайняти певну позицію в суспільстві людей і до того ж у неї є пізнавальна потреба, яку вона не може задовольнити вдома або в дитячому садочку. Сплав цих двох потреб сприяє виникненню нового формування, названого Л.І. Божович «внутрішньою позицією школяра» [1]. «Внутрішня позиція школяра» може служити одним з важливих критеріїв готовності до шкільного навчання.

При перевірці готовності дітей до навчання в школі об'єктивна діагностика може бути ускладнена тим, що старші дошкільники досить добре засвоюють соціальні норми, орієнтуються на оцінки їх поведінки іншими і намагаються дати схвалювані з боку значущого дорослого відповіді. Тому нам в роботі знадобився діагностичний інструмент, що дозволяє за короткий проміжок часу

виявити дітей, у яких не сформоване позитивне емоційне ставлення до навчання. Цим інструментом стали проектні методики. Вони не вимагають тривалого обстеження і в той же час виділяють достатні компоненти для висновку про готовність дитини до школи.

Для з'ясування мотиваційної готовності старших дошкільників до навчання нами було протестоване 124 дитини віком від 5,5 до 6 років (68 дівчат і 56 хлопчиків) – вихованців дошкільного освітнього закладу Дніпровського району міста Києва.

Саме обстеження проводилося в ході спільної ігрової діяльності з дітьми. На заняттях ми проводили гру «Панда Кунг-фу». Діти сиділи у колі на килимі, в центрі кола знаходився ведучий. Кожен з дітей по черзі побував в ролі «Панди». Діти вимовляють будь-які слова, що приходять їм на ум, на які "Панда" емоційно реагує - якщо слово їй подобається, вона кланяється, склавши долоні, якщо ні - приймає бойову стійку. Діти із задоволенням включалися в гру, а педагог промовляв слова, що мають відношення до шкільного навчання: школа, урок, математика, вчителька, перерва. Образ іншої істоти, в яку перетворюються діти, дозволяє їм позбутися суб'єктивного контролю відповідей.

Серед багатьох питань, що задають дитині, обов'язково три питання про школу. Саме відповіді на ці питання педагог заносить до протоколу. Якщо всі відповіді позитивні, значить у дошкільника сформоване позитивне емоційне ставлення до навчання; одна або дві позитивні відповіді - середній рівень мотивації; а якщо всі відповіді негативні, значить у дитини низький рівень мотиваційної готовності до навчання.

Результати дослідження приведені в Таблиці 1.

*Таблиця 1*

**Розподіл дітей за рівнями мотиваційного ставлення до навчання в школі за методикою «Панда Кунг-фу», у відсотках**

<b>Рівні</b>	<b>високий</b>	<b>середній</b>	<b>низький</b>
--------------	----------------	-----------------	----------------

мотивації						
%	63		30		7	
	дівчата	хлопці	дівчата	хлопці	дівчата	хлопці
	71	53	26	34	3	13

Як видно з даних таблиці - високий рівень мотивації до навчання в школі – отримали 63% дітей (53% хлопчиків і 71% дівчат). Ці діти продемонстрували емоційно- благополучне відношення до школи й навчання, їх приваблює шкільне життя і у них немає страхів щодо нової навчальної діяльності.

Середній рівень посіли 30% вихованців (26% дівчат і 34% хлопців). Ці діти мають кілька обмежене уявлення про діяльність школярів і вчителя. Частина дітей сприймає навчання як гру, орієнтуючись головним чином на зовнішні ознаки.

Низький рівень мотивації до навчання в школі – виявився в 7% дітей (3% дівчат і 13% хлопців). В цих дошкільників не сформована внутрішня позиція школяра, а провідним мотивом є ігровий. Вони можуть боятися змін, школи, відмовлятися від навчальної діяльності.

Отримані дані можна перевірити в ході іншої гри «Море радості» (Маркушева М. Є.) [2]. Діти знаходяться на «піску», педагог виділяє лінію «море», а потім називає будь-які події, що мають для дитини певну значимість. Якщо вони подобаються дітям, діти «виходять плавати в морі», а якщо ні - залишаються на «піску». Спочатку даємо дітям зрозуміти, що одна і та ж подія комусь може подобатися, а комусь - ні. «Святий Миколай подарував на свято ляльку» - дівчаткам ця подія приносить радість, а хлопчики дружно реагують: «ні, ні». Реакцію дітей на події типу: «треба йти до школи», «похвалила вчителька» , «розв'язуємо приклади) - необхідно відзначати в протоколі.

Отримані дані представлені в таблиці 2.

*Таблиця 2*

**Розподіл дітей за рівнями мотиваційного ставлення до навчання в школі за методикою «Море радості», у відсотках**

<b>Рівні мотивації</b>	<b>високий</b>		<b>середній</b>		<b>низький</b>	
<b>%</b>	66		30		4	
	<b>дівчата</b>	<b>хлопці</b>	<b>дівчата</b>	<b>хлопці</b>	<b>дівчата</b>	<b>хлопці</b>
	71	60	24	37	5	3

За даними методики 66% досліджуваних дітей отримали високий рівень мотиваційної готовності до школи, 30% посіли середній рівень, 4% дітей з різних причин не хочуть йти до школи.

Перевага даних методик вивчення мотиваційної готовності до школи в тому, що діагностика не займає багато часу, а самі методики можуть бути включені в основний цикл занять по соціально-емоційному розвитку дітей.

Отже, в ході дослідження з'ясувалось, що переважна кількість досліджуваних дітей старшого дошкільного віку достатньо мотивована до навчання у школі. Показники мотиваційної готовності до навчання у дівчат більш високі ніж у хлопців, а хлопцям притаманні та найбільш значущі ігрові мотиви.

Список використаних джерел

1. Божович, Л. И. (2008) *Личность и ее формирование в детском возрасте*. — СПб. : Питер.
2. Маркушева, М. Е. (2011) Диагностика мотивационной готовности детей к школьному обучению с помощью проективных методик. *Электронный журнал "РОНО"*, (9) . Вилучено з [https://sites.google.com/a/shko.la/ejrno\\_1/vypuski-zurnala/vypusk-9-mart-2011/innovacii-poiski-i-issledovania/](https://sites.google.com/a/shko.la/ejrno_1/vypuski-zurnala/vypusk-9-mart-2011/innovacii-poiski-i-issledovania/)